

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

AŞICI vd. -TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no:17561/04)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

15 Haziran 2010

İşbu karar AIHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan (17561/04) no'lu davanın nedeni, isimleri ekte belirtilen on üç T.C. vatandaşının (başvuranlar) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 12 Nisan 2004 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi - AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur.

Başvuran, İstanbul Barosu avukatlarından A.T. Ocak tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

11 Eylül 2000 tarihinde, saat 12'ye doğru, üniversite öğrenci konseyi üyesi olan ve aralarında başvuranın da bulunduğu altmış kadar öğrenci, Türkiye'ye gelen Uluslararası Para Fonu (IMF) heyetini ve F Tipi cezaevlerini protesto etmek amacıyla İstanbul'da bulunan Amerika Birleşik Devletleri Konsolosluğu önünde düzenlenen bir gösteriye katılmışlardır.

Aynı gün düzenlenen tutanağa göre, yasadışı olduğu uyarısında bulunarak polis memurları gösteriye son verilmesini istemişlerdir. Göstericiler ile güvenlik güçleri arasında çatışma çıkmıştır. Göstericiler, eylemi dağıtmak amacıyla araya giren güvenlik güçlerine yumurtalar ve kırmızı yağlı boyalar atmışlardır. Başvuranlar yakalanmış ve gözaltına alınmışlardır. Başvuranlar aynı gün saat 20.00'a doğru serbest bırakılmışlardır.

Sağlık raporları aşağıdaki tespitleri sunmaktadır:

- Atilla Taşçı'nın axillar bölgesinde cilt abresyonları;
- Haşim Özgür Ersoy'un sağ göz lateral bölgesinde 5x5 cm'lik bir ekimoz ile boynun sağ tarafında çok sayıda sıyrıklar;
- Kadir Koray Akyüz'ün sol temporal bölgede 1x1 cm'lik bir ekimoz;
- Tuncer Topal'da darp ve cebir izine rastlanmamış;
- İnci Açık'ın burnunda hassasiyet tespit edilmiş ve KBB'ye sevk edilmesine karar verilmiş;
- Derya Divrikli'de hiçbir darp ve cebir izine rastlanmamış;
- Halim Doktu'nun sol tibia arka yüzünde 3x3 cm'lik bir eritem;
- Hansel Özgümüş'ün sol tibiada 1x1cm'lik bir iz;
- Savaş Gül'ün sol kulak arka tarafında 1x1cm'lik bir ekimoz;
- Derya Dağlı Umrallı'nın sol maksillasında bir hiperemi ve sırtında bir hiperemi;
- Ferdi Çiloğlu'nun sol gözünde 2x3 cm'lik bir ekimoz;
- Sevinç Hocaogulları'nın burnunda bir ekimoz ve ödem, üst dudak üzerinde 0,5x0,5 cm'lik bir kızarıklık ve sol uyluk alt bölgede 5x5 cm'lik bir ekimoz, KBB muayenesine sevk edilmiş;
- Ali Ergin Demirhan'ın alt dudağında sıyrık, her iki burun deliğinde pıhtılaşmış kan, krepitasyon ya da ağrı yok, boyunda ve sol ön kolda kızarıklıklar;

Aynı gün İnci Açık KBB muayenesinden geçirilmiştir. Sağlık raporunda burunda 3 cm boyunda sıyrıklar olduğu belirtilmiştir.

Aynı gün Sevinç Hocaogulları KBB muayenesinden geçirilmiştir. Sağlık raporunda, burunda ve iki gözde ekimozlar ile alt dudakta 0,5 x 0,5 cm'lik bir ekimoz belirtilmiştir.

Başvuranlara işgöremez raporu verilmemiştir.

19 Eylül 2000 tarihinde, Beyoğlu Savcılığı aralarında başvuranların da bulunduğu elli beş kişiyi 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nu çiğnemekle suçlamıştır.

2 Kasım 2000 tarihinde, on dört avukat, aralarında başvuranların da bulunduğu elli beş kişi adına Beyoğlu Savcılığı'na kötü muameleden şikayette bulunmuşlardır.

29 Mart 2001 tarihinde Savcılık, takipsizlik kararı vermiştir. Savcılık gerekçelerinde, başvuranların izinsiz bir gösteriye katıldıklarını, güvenlik güçlerinin dağılın uyarısına rağmen slogan attıklarını belirtmiştir. Göstericiler, kendilerini dağıtmak amacıyla güç kullanan güvenlik güçleri ile çarpışarak yürüyüşlerine devam etmişlerdir; göstericilerden bazıları hafif şekilde yaralanmıştır.

30 Mayıs 2001 tarihinde, yasal düzenlemeye uygun olarak, karar başvuranların avukatlarına tebliğ edilmiştir. Söz konusu tebligat tebellüğ edilmiştir.

20 Ağustos 2003 tarihinde, başvuranların yeni iki avukatı, mahkeme kaleminden takipsizlik kararının bir nüshasını talep etmişler ve İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığı'nda sözkonusu karara itiraz etmişlerdir.

2 Aralık 2003 tarihinde, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığı, takipsizlik kararının, 30 Mayıs 2001 tarihinde, başvuranların avukatları tarafından belirtilen adrese iletildiği ve mahkeme kaleminden alınan karar nüshasının itiraz hakkı tanımadığı gerekçesi ile yapılan itirazı reddetmiştir.

26 Mayıs 2004 tarihinde, Beyoğlu Asliye Ceza Mahkemesi, 4748 sayılı yeni Kanunun 21. maddesi ve böyle eylemleri demokratik bir tepki olarak değerlendiren Yargıtay içtihadı uyarınca suç oluşturan unsurların bir araya gelmediği gerekçesi ile başvuranların beraat etmesine karar vermiştir. Mahkeme, kararın gerekçesinde, AİHS'nin 11. maddesine atıfta bulunmuş ve göstericilerin bir toplantıya katılmalarının ve basın açıklaması yapmalarının demokratik bir hareket olduğunu belirtmiştir.

HUKUK

1. AİHS'NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

AİHS'nin 3. maddesine atıfta bulunarak, başvuranlar, yakalanma sırasında, polis memurlarının darbeleri nedeniyle kötü muameleye maruz kalmaktan şikayetçilerdir. Başvuranlar, 20 Ağustos 2003 tarihinde Savcılık tarafından verilen takipsizlik kararından haberdar olmadıklarını iddia etmektedirler. Başvuranların beyanlarına göre, sözkonusu karar, yalnızca, mevcut davada başvuran olmayan tek bir göstericinin avukatına tebliğ edilmiştir.

Hükümet, iç hukuk yollarının tüketilmediğini savunmakta ve başvuranları, Savcılık tarafından verilen 30 Mayıs 2001 tarihli takipsizlik kararına yasal süre içerisinde itiraz etmemekle suçlamaktadır. Hükümet, olayların meydana geldiği dönemde, aralarında başvuranların da bulunduğu göstericilerin avukatlarının adresine yasaya uygun olarak kararın tebliğ edildiğini savunmaktadır. Hükümete göre, başvuranların şikayetlerinin sonucunu takip etmek için gerekli ihtimamı göstermeleri gerekirdi.

AİHM, Türk Hukuk sisteminin kabul ettiği şekli ile sözkonusu itiraz yolunun, başvuruda bulunma ve dolayısıyla tüketme imkanından yoksun kabul edilemeyeceğini daha önce ifade etmiştir (*Saraç-Türkiye*, başvuru no: 35841/97, 2 Aralık 2004; *Hıdır Durmaz-Türkiye*, başvuru no: 55913/00, 5 Aralık 2006 ve *Sultan Öner ve diğerleri-Türkiye*, başvuru no: 73792/01, 17 Ekim 2006).

İşbu davada AİHM, tebliğinin, aralarında başvuranlarında bulunduğu göstericilerin on dört avukatı tarafından belirtilen adrese gerektiği şekilde yapıldığını tespit etmektedir. Şayet, takipsizlik kararı başvuranlara resmi olarak tebliğ edilmemiş olsa dahi, AİHM, çok sayıda avukat tarafından temsil edilen başvuranların kendilerinin veya avukatlarının daha ihtimamlı davranmış olmaları gerektiği ve 20 Ağustos 2003 tarihinden önce şikayetlerinin sonucu hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiği değerlendirmesinde bulunmaktadır (sözü edilen *Hıdır Durmaz, Pad ve diğerleri-Türkiye*, başvuru no: 60167/00, 28 Haziran 2007 ve *Sevinç ve diğerleri*, başvuru no: 8074/02, 8 Ocak 2008).

Mevcut davada AİHM, iç hukuk yollarının tüketilmesi amacıyla yasal süre içerisinde Savcılığın takipsizlik kararına itiraz etme yükümlülüğünden başvuranların muaf tutulmasını sağlayabilecek hiçbir koşul tespit edememektedir.

Bu itibarla AİHM, Hükümet'in iç hukuk yollarının tüketilmediği kapsamında yapmış olduğu itirazı kabul etmektedir. Sözkonusu şikayetin, AİHS'nin 35. maddesinin 1. ve 4. paragraflarının hükümleri uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

II. AİHS'NİN 5. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranlar, gözaltının yasalara aykırı olmasından şikayetçi olmakta ve AİHS'nin 5/1c) maddesine atıfta bulunmaktadır.

AİHM öncelikle, başvuranların gözaltı hallerinin 11 Eylül 2000 tarihinde serbest bırakılmalarıyla sona ererken başvuranların başvurularını 12 Nisan 2004 tarihinde sunduklarını gözlemlemektedir (*Ersoy ve Aslan-Türkiye*, başvuru no: 16087/03, 28 Nisan 2009). Ayrıca davanın incelemesi AİHS'nin 35. maddesinin 1. paragrafı ile öngörülen altı ay süresini durdurabilecek veya askıya alabilecek hiçbir özel koşul tespit etme imkanı sunmamaktadır. AİHS'nin 5. maddesi kapsamında yapılan şikayet gecikmeli olarak yapılmıştır ve AİHS'nin 35. maddesinin 1. ve 4. paragrafları uyarınca reddedilmesi gerekmektedir.

III. AİHS'NİN 11. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranlar, başvuranlar, güvenlik güçlerinin toplanmaları sırasında araya girmesi ve basın toplantısı yapılmasını engellemeleri nedeniyle AİHS'nin 10. ve 11. maddeleri ile güvence altına alınan ifade ve barışçıl yolla toplanma özgürlüğü haklarının ihlal edilmesinden şikayetçi olmaktadır. AİHM, sözkonusu şikayeti yalnızca AİHS'nin 11. Maddesi kapsamında inceleyecektir.

Hükümet itirazlarını sunmaktadır. İlk olarak, Hükümet, başvuranların, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu çiğnemek hakkındaki ceza davasından beraat ettiklerinden ve ihtilafli gösteriyi izleyen altı ay süresince başvuruda bulunmuş olmaları gerektiğinden,

başvuranların mağdur statüsü taşımadıklarını savunmaktadır. İkinci olarak ise Hükümet, idari yargılama çerçevesinde yetkililerin her türlü eylem ve davranışlarına itiraz etmek için idari başvuru yoluna sahip olduklarını savunmaktadır.

Başvuranların mağdur sıfatı kapsamında yapılan itiraz ile ilgili olarak, AİHM, sözkonusu itirazın AİHS'nin 11. maddesi ile sıkı sıkıya bağlı olduklarını belirtmekte ve itirazın esasa eklenmesine karar vermektedir.

İdari başvuru yollarının tüketilmemesi kapsamındaki Hükümet'in itirazı ile ilgili olarak, AİHM, Hükümet'in, AİHM'nin teoride başvuru yolunun etkili olduğu değerlendirmesinde bulunma imkanı sağlayan başka kanıt unsurları veya emsal nitelikli davalar sunmadığını gözlemlemektedir. Dolayısıyla AİHM, sözkonusu itirazı reddetmektedir.

AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı çerçevesinde başvurunun dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca, başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle başvuru kabuledilebilir niteliktedir.

Esas ile ilgili olarak, AİHM, başvuranların, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununu çiğnemekten dolayı haklarında açılan ceza davası çerçevesinde, Beyoğlu Asliye Ceza Mahkemesi tarafından serbest bırakıldıklarını kaydetmektedir. AİHM, sözkonusu yargılamanın, bu gösteriye katılan başvuranların ilgili yasayı ihlal edip etmediklerinin belirlenmesine ilişkin olduğunu gözlemlemektedir. Bu hususta Asliye Ceza Mahkemesi ihlal olmadığı cevabını vermiş ve başvuranları serbest bırakmıştır. Bu itibarla AİHM, başvuranların yapmış oldukları gibi, altı ay süresi içerisinde başvurularını sunmak için yasal olarak yargılamanın sonucunu bekleyebilecekleri kanaatindedir. Nitekim AİHM, Asliye Ceza Mahkemesi'nin beraat kararının gerekçelerinde başvuranların şikayetine ilişkin yani gösteri haklarını ihlal ederek araya giren güvenlik güçlerinin müdahalelerinin yasaya aykırı olduğu hususunda bir karar bildirmediğini gözlemlemektedir. Sonuç olarak AİHM, beraat kararı ile başvuranların mağdur sıfatlarını kaybetmedikleri kanaatindedir. Dolayısıyla AİHM, Hükümet tarafından sunulan itirazı reddetmektedir.

Yukarıda söylenenler ışığında AİHM, yalnızca başvuranların gösteriye katılmalarına ve basın açıklaması yapmalarına engel olunmasının, toplantı özgürlüğü haklarını kullanmalarına yönelik bir müdahale oluşturduğu kanaatindedir. Sözkonusu müdahalenin, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu ile yasal bir dayanağı bulunmakta ve düzenin ve başkalarının haklarının korunması gibi AİHS'nin 11. maddesinin 2. paragrafı ile meşru kabul edilen iki amacı izlemektedir (*Oya Ataman-Türkiye*, başvuru no: 74552/01). Sözkonusu müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

Hükümet, gösteri için seçilen yerin Amerika Birleşik Devletleri Konsoloslugu'nun önünü olması nedeniyle istisnai güvenlik tedbirleri gerektirmesinden ve göstericilerin başka bir yerde basın açıklaması yapmayı reddetmelerinden dolayı güvenlik güçlerinin güvenlik nedenleriyle araya girdiklerini savunmaktadır.

AİHM, başvuranların çıkarıldıkları Asliye Ceza Mahkemesi'nin, gerekçelerinde hiçbir şekilde, olası bir güvenlik tehlikesinin varlığından veya gösterinin yeri nedeniyle kamu düzenin bozulmasından hiçbir şekilde bahsetmediğini tespit etmektedir.

Son olarak AİHM, Asliye Ceza Mahkemesi'nin kararının gerekçelerinde AİHS'nin 11. maddesine atıfta bulunduğunu ve göstericilerin eyleme katılmalarının ve basın açıklaması yapmalarının demokratik bir eylemi teşkil ettiğini belirttiğini gözlemlemektedir.

Dava koşulları ışığında, AİHM, güvenlik güçlerinin müdahalelerinin ve başvuranlar hakkında ceza davası açılmasının orantısız tedbirler olduğu kanaatindedir. Söz konusu tedbirler, AİHS'nin 11. maddesinin ikinci paragrafı uyarınca kamu düzeninin korunmasında gerekli tedbirleri oluşturmamaktaydı (*Karatepe ve diğerleri-Türkiye*, başvuru numaraları: 33112/04, 36110/04, 40190/04, 41469/04 ve 41471/04, 7 Nisan 2009 ve *Serkan Yılmaz ve diğerleri-Türkiye*, başvuru no: 25499/04, 13 Ekim 2009).

Bu itibarla AİHS'nin 11. maddesi ihlal edilmiştir.

IV. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Tazminat

Başvuranların her biri maruz kaldıkları manevi zarar için 10.000 Euro talep etmektedirler.

Hükümet, aşırı olduklarına kanaat getirdikleri söz konusu iddialara karşı çıkmaktadırlar.

AİHM, hakkaniyete uygun olarak, başvuranların her birine 1.800 Euro manevi tazminat ödenmesine hükmetmektedir.

B. Yargılama masraf ve giderleri

Başvuranlar, 5.000 Euro avukatlık ücreti talep etmektedirler. Bununla birlikte başvuranlar iddialarını desteklemek için hiçbir belge sunmamaktadırlar.

C. Gecikme faizi

AİHM, gecikme faizinin Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı orana üç puanlık bir artış eklenerek belirlenmesinin uygun olacağına hükmetmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. Hükümet'in AİHS'nin 11. maddesi kapsamında başvuranların mağdur sıfatlarına ilişkin itirazının esasa *eklenmesine* ve *reddedilmesine*;
2. Başvurunun AİHS'nin 11. maddesi kapsamında yapılan şikayete ilişkin kısmının *kabuledilebilir* geri kalan kısmının *kabuledilemez* olduğuna;
3. AİHS'nin 11. maddesinin *ihlal edildiğine*;
- 4 a) AİHS'nin 44/2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Türk Lirası'na çevrilmek üzere, Savunmacı Devlet

tarafından başvuranların her birine her türlü vergiden muaf tutularak 1.800 Euro (bin sekiz yüz Euro) manevi tazminat *ödenmesine*;

b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz *uygulanmasına*;

5. Adil tatmine ilişkin diğer tüm taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AIHM'nin İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 15 Haziran 2010 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

EK

1. Atilla AŞICI, 1976 doğumlu,
2. İnci AÇIK, 1980 doğumlu,
3. Hansel ÖZGÜMÜŞ, 1978 doğumlu,
4. Derya Dağlı UMRALI, 1979 doğumlu,
5. Ferdi ÇİLOĞLU, 1978 doğumlu,
6. Kadir Koray AKYÜZ, 1980 doğumlu,
7. Halim DOKTU, 1980 doğumlu,
8. Derya DİVRİKLİ, 1979 doğumlu,
9. Haşim Özgür ERSOY, 1978 doğumlu,
10. Tuncer TOPAL, 1980 doğumlu, 1980 doğumlu,
11. Sevinç HOCAOĞULLARI, 1976 doğumlu,
12. Savaş GÜL 1979 doğumlu,
13. Ali Ergin DEMİRHAN, 1982 doğumlu.